

Bosna i Hercegovina Federacija Bosne i Hercegovine Tuzlanski kanton Općina Kalesija		Bosnia and Herzegovina Federation of Bosnia and Herzegovina Canton of Tuzla Kalesija Municipality
--	---	--

AKCIONI PLAN RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA
OPĆINA KALESIJA
2013 -2016

Kalesija, august 2013. godine

Naziv projekta: „Unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou“

Realizacija projekta: Udruženje VESTA

Finansijski podržano iz sredstava FIGAP programa

Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP program 2009-2014), rezultat je saradnje Agencije za ravnopravnost spolova BiH - Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Gender Centra Federacije BiH i Gender centra Republike Srpske, a njegov je cilj da osigura održivu provedbu Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 41/09). Program podržava grupa međunarodnih donatora koju čine vlade: Kraljevine Švedske, koju predstavlja Ambasada Kraljevine Švedske u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SIDA, Republike Austrije, koju predstavlja Ambasada Republike Austrije u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije ADA, Velike Britanije, koju predstavlja Britanska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije DFID i Švajcarske Konfederacije, koju predstavlja Švajcarska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SDC.“

Vlada Federacije
Bosne i Hercegovine
Gender centar

Agencija za ravnopravnost spolova BiH
Ministarstva za ljudska prava
i izbjeglice BiH

Vlada Republike Srpske
Gender centar – Centar za
jednakost i ravnopravnost spolova

Uvod

Akcioni plan ravnopravnosti spolova Općine Kalesija je nastao na osnovu konsultacija sa članovima imenovane Interresorene radne grupe za izradu Akcionog plana, provedenih u periodu juni-august 2013. godine i analize stanja provedene u periodu februar-april 2013. godine i predstavljene u formi analitičke podloge „Pregleda stanja rodne ravnopravnosti u Općini Kalesija“, dostavljene Općini Kalesija u maju 2013. godine.

Dokumenti Pregleda stanja i Akcioni plan su rezultat Projekata „**Unapređenje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou**“, koga finansira Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP program 2009-2014) i čija implementacija traje od januara do oktobra 2013. godine. Projekat realizuje Udruženje VESTA uz podršku Komisije za jednakopravnost spolova Skupštine Tuzlanskog kantona i u direktnoj saradnji sa Općinom Kalesija koja je potvrđena potpisivanjem Memoranduma o saradnji. br. 02-05-2-369, potpisanog dana 05-02-2013. godine. Projekat je usklađen sa EU poveljom o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou i ciljevima Gender Akcionog Plana (GAP) BiH i anticipira jačanje lokalnih kapaciteta, dizajniranje metodologije razvoja i inkorporiranje gender perspektive u različite segmente razvoja lokalne zajednice.

U zvaničnom političkom diskursu EU, integriranje principa rodne ravnopravnosti u sve sfere društveno-ekonomskog djelovanja predstavlja jednu od temeljnih vrijednosti i ključnih pretpostavki održivog rasta i razvoja. Donosioci politika u Europskoj uniji su prepoznali iznimno važnu ulogu lokalnih zajednica u uspostavljanju rodne ravnopravnosti širom prostora Unije. Savjet europskih općina i regija, iz preko trideset zemalja Europe je 2006. godine usvojio Evropsku povelju o jednakosti muškaraca i žena u lokalnom životu. *„Bez ravnopravnosti u političkom, ekonomskom i bilo kom drugom obliku odlučivanja, ne postoji mogućnost da rodna ravnopravnost bude integrirana u kreiranje politika vlade. Bez aktivnog učešća žena u procesu izgradnje našeg društva kao modernog, europski profiliranog i demokratskog, nije moguće ostvarivanje demokracije, ravnopravnosti i napretka društva.“* (**Europska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, Brisel, 2006**).

U maju mjesecu je završena prva faza projekta koja je rezultirala dokumentom “Pregled stanja rodne ravnopravnosti (RR) na lokalnom nivou”, Općina Kalesija, koji je dao uvide u relevantne indikatore stanja u Općini Kalesija i koji predstavlja pretpostavku za utvrđivanje politika i definiranje potrebnih intervencija/Akcionog plana i unapređenje stanja RR na području Općine Kalesija.

U nastavku dajemo zaključna razmatranja analize stanja „Pregleda stanja rodne ravnopravnosti u Općini Kalesija“, koja su uz konsultacije i radionice sa Interesornom radnom grupom predstavljala osnovu za prijedlog intervencija u okviru ovog dokumenta.

Osnovni nalazi i zaključna razmatranja iz analitičke podloge Pregleda stanja

Koncept rodne ravnopravnosti kao pristup zahtjeva strukturalne promjene od vlasti koje su najbliže građanima, a to je svakako lokalna samouprava, koja predstavlja najrelevantniju instancu za akcije promocije istinski ravnopravnog društva. Ona je u poziciji da putem svojih nadležnosti i saradnje sa svim akterima razvoja poduzme konkretne korake ka postizanju ravnopravnosti između žena i muškaraca na lokalnom nivou. Generalna ocjena stanja rodne ravnopravnosti na području Općine Kalesija koja je provedena u periodu februar – april 2013. godine, ukazuje na nizak nivo ravnopravnosti muškaraca i žena u većini aspekata društvenog i ekonomskog djelovanja.

U pregledu koji slijedi predstavljamo osnovne nalaze i zaključna razmatranja po svim aspektima procjene:

Politička participacija i rodna zastupljenost u Općini Kalesija

- Dostupni podaci jasno ukazuju na činjenicu da je participacija žena u političkom životu BiH vrlo niska, na svim, a posebno lokalnom nivou. Zadnji lokalni izbori u BiH, u Tuzlanskom kantonu su rezultirali izrazito niskim procentom učešća žena sa tek 14%, u odnosu na prosjek BiH sa 16,18 % izabranih vijećnica. Općina Kalesija spada u red općina TK sa nižom stopom zastupljenosti žena u Općinskom vijeću od **7.40% izabranih vijećnica.**
- Ovi podaci govore o visokom stepenu isključenosti žena iz političkog života i potvrđuju duboko ukorijenjene tradicionalne stereotipe da je politika „muški posao“.
- Postoje inicijative koje su za cilj imale poboljšanje položaja žena u Općini Kalesija koje je predstavljene kroz „Platformu za osnaživanje žena u Općini Kalesija“. *Ženska platforma predstavlja zahtjeve žena političkim strankama uoči Lokalnih izbora 2012. godine. Rezultat je razgovora koje su sa ženama općine Kalesija vodili predstavnici Komisije za ravnopravnost polova Općinskog Vijeća Općine Kalesija, predstavnici nevladinih organizacija „Cezam“ i „Dom“, te predstavnici OSCE-a. Platforma predstavlja zahtjev da općinska vlast u javne politike ugradi rodnu*

perspektivu i da rodno osviještena politika bude temeljno načelo planiranja i provedbe općinskih programa

Rodni aspekti ekonomske participacije

- Općina Kalesija ukupan privredni razvoja zasniva na potencijalima poljoprivrede i malih i srednjih preduzeća u oblasti građevinarstva, prerade drveta i manjim dijelom na metaloprerađivačku djelatnost, zatim u proizvodnju hrane (mesa, mlijeka, šampinjona, peradarstva itd.). Pokrenuta je proizvodnja plastične i aluminijske stolarije, proizvodnja stolarije od drveta, primarna prerada drveta, obrada metala, proizvodnja betona i betonske galanterije, proizvodnja cijevi za građevinarstvo, eksploatacija neindustrijskog kamena i pijeska i niz drugih manjih kapaciteta u okviru obrtničke djelatnosti, trgovine i usluga.
- **Stepen zaposlenosti** u Federaciji BiH i u Tuzlanskom kantonu je zabrinjavajuće niska, a stopa koju bilježi **Općina Kalesija iznosi tek 24,8%** radno sposobnog stanovništva, u odnosu **na 46,6% u Kantonu i 54,3% u FBiH**, i svrstava općinu Kalesija u red općina sa najnižom stopom zaposlenosti u FBiH. U sveukupno teškim ekonomskim prilikama i vrlo izraženoj niskoj stopi zaposlenosti u Općini Kalesija, evidentan je jaz između zaposlenih muškaraca i žena, gdje **žene čine tek 30% zaposlenih u ukupnoj strukturi**. Prema podacima PIO-MIO za 2009. godinu broj zaposlenih u općini Kalesija iznosio je 2926 . Prema spolnoj strukturi broj zaposlenih muškaraca bio je 2047 tj. 70%, a žena 879 tj. 30 %. Kad su u pitanju poduzetničke aktivnosti od ukupno 147 registrovanih preduzeća po podacima AFIPA iz 2011. godine, 15 žena su direktori poslovnih subjekata, što iznosi **10,2%**. Po podacima Federalnog zavoda za statistiku za mjesec decembar 2012.god. na području Općine Kalesija zabilježen je ukupan broj od 9473 registrovanih nezaposleni lica. Broj nezaposlenih muškaraca bio je 4745 ili 50,08% , a broj nezaposlenih žena bio je 4728 ili 49,91% .
- Zabrinjavajuće teška ekonomska situacija na području Općine Kalesija, zahtjeva punu pažnju svih donosioca odluka. Poboljšanja ukupnih aktivnosti ekonomskog razvoja na području Općine Kalesija, zavise od razvojnih trendova u BiH, ali i stimulativnog kantonalnog i lokalnog ambijenta za razvoj malih i srednjih preduzeća, kao i poticajnih programa zapošljavanja i samozapošljavanju,

dokvalifikacije, prekvalifikacije, podrške prvom zaposlenju i „odrađivanju“ pripravnčkog staža za VSS i sl.

- Realan razvojni resurs Općine Kalesija, za poboljšanje ukupnog ekonomskog stanja su poljoprivredni potencijali, posebice za ženu koja ima ključnu ulogu u oblasti poljoprivrede. Žene su uključene u poljoprivredu i poljoprivredno domaćinstvo na različite načine, kao ženske 'glave domaćinstva', suvlasnici, radnici, uposlenici, ali njihov doprinos, iako vitalan za razvoj domaćinstva i zajednice i dalje ostaje neprimjećen i nevrednovan jer se smatra sastavnim dijelom porodičnog posla/ prihoda. Novčana podrška razvoju poljoprivrede od strane vladinih programa je razvojna šansa i pretpostavka povećanja zaposlenosti kroz samozapošljavanja, uključivanje članova domaćinstva i formiranje manjih porodičnih biznisa zasnovanih na poljoprivrednoj proizvodnji ili proizvodnji vezanoj za poljoprivredu. Na žalost u sektoru zaposlenih u poljoprivredi žene su na margini. Na području općine Kalesija broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava (RPG) iznosi 1319. Kao **nosioci RPG** registrovano je 230 žena, što procentualno iznosi **17,43%**. **Učešće žena u ukupnoj vrijednosti odobrenih sredstava poticaja poljoprivrednoj proizvodnji** za 2010. iz **Kantonalnog budžeta** godinu iznosi **8,78%**, dok je na općinskom nivou još niži i iznosi samo **3,96%**.
- Efektivne mjere podrške poduzetničkim inicijativama u poljoprivredi i ruralnom razvoju kroz ohrabrivanje žena da se upuste u pokretanje malih biznisa i dobiju efikasne alate za unaprjeđenje poljoprivrednog gazdinstva i njegove produktivnosti i profitabilnosti, su jedno od mogućih prostora za djelovanje. U ovom kontekstu, sve usluge usmjerene podršci malim biznisima su od esencijalne važnosti, uključujući bolji pristup informacijama, obuku, stručna savjetovanja i finansijsku podršku.

Rodni aspekti socijalne zaštite, zdravstva, sigurnosti i bezbjednosti

- Teška ekonomska situacija na području općine ima za posljedicu visoku stopu nezaposlenosti i porast siromaštva. Nezaposleni, naročito srednjih godina i žene, zatim radnici s neriješenim statusom, radnici s malim i neredovnim plaćama, kojima se ne uplaćuju doprinosi, spadaju među ugrožene kategorije stanovništva.

Među ugroženim kategorijama su i penzioneri, naročito oni s najnižim penzijama, raseljena lica, povratnici i druge kategorije uključujući stare i iznemogle, ratne vojne invalide i civilne žrtve rata, demobilizirani borci i druge kategorije stanovništva.

- Ukupan broj korisnika podrške svake godine raste i zaključno sa 31.12.2012. na evidenciji Centra za socijalni rad Kalesija je bilo ukupno 4208 korisnika. **Ovi podaci ukazuju na činjenicu da su korisnici socijalne podrške podjednako i muškarci i žene**, s tim što je broj žena korisnica nešto malo veći i iznosi 2202 korisnice, dok je broj muškaraca korisnika podrške u toku 2012. godine dosegao broj od 2006 korisnika. Na žalost u situaciji teške ekonomke situacije **socijalna davanja su vrlo ograničena i ne obezbjeđuju stvarnu sigurnost**, za brojne kategorije korisnika, **stoga rješenje ovih kompleksnih i slojevitih problema zavisi od poboljšanja sveukupne ekonomke situacije i u Tuzlanskom kantonu i u samoj državi**.
- Dom zdravlja Kalesija pruža adekvatnu primarnu i specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu, a sistem zdravstvene zaštite u TK je dobro regulisan, tako da je pristupačnost zdravstvenoj zaštiti zadovoljavajuća za većinu stanovnika općine Kalesija. Podaci o zdravstvenom osiguranju ukazuju na prilično balansiran broj osiguranih lica kod Zavoda za zdravstveno osiguranje, što pokazuje zadovoljavajući nivo brige o zdravlju i kod muškaraca i kod žena. Nešto manja razlika od oko 3%, ukazuje da je po godinama prosječno veći broj žena osiguranica i govori u prilog činjenici da su žene većinski dio stanovništva, ali i odgovornije prema vlastitom zdravlju od muškaraca
- Ako posmatamo zaposlene u sektoru zdravlja i socijalne zaštite primijetit ćemo tipično i tradicionalno veće učešće žena, nego muškaraca.
- Policijska uprava Kalesija djeluje u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona i sastoji se od četiri organizacione jedinice: PS Kalesija, PS Sapna, PS Teočak i Odjeljenja kriminalističke policije. Analiza u posljednje tri godine potvrđuje da je broj krivičnih djela "Nasilje u porodici" i broj žena žrtava nasilja u stalnom porastu, što ukazuje na pogoršanje stanja bezbjednosti žena i

djece koji su uglavnom žrtve nasilja. Od ukupno 45 krivični djela „Nasilja u porodici“, u 43 slučaja počinioci su muškarci, a u 2 slučaja žene u slučajevima zapuštanju i zlostavljanju djece. U zadnje tri godine evidentirano je 34 slučaja žena žrtava nasilja. Za žene sigurnost predstavlja legitimni zahtjev za odsustvom svih oblika nasilja i u društvu i u porodici, te odsustvo prijetnji i straha, uz garantovanje ljudskih prava koje svi bez ograničenja moraju da uživaju. Jasno je i evidentno skoro potpuno odsustvo žena u oblasti sigurnosti na području općine Kalesija. U PS Kalesija, angažovano je 59 službenika muškog spola, dok su samo dvije angažovane službenice (jedna ovlaštena i jedna neovlaštena službenica). Odsustvo žena iz policijskih snaga je vidljivo i kroz evidentiranih 7,89% policajki u decembru 2009. godine u Federalnoj upravi policije, koja se obavezala da će kroz novo zapošljavanje obezbijediti zapošljavanje 10% i više žena policajki. No, ovo je kompleksno pitanje i treba imati na umu i činjenicu da žene tradicionalno rijetko svoja buduća zanimanja vežu za sektor bezbjednosti. Stoga, rješenja koja treba da vode ka poboljšanjima u pogotovo dominantno ruralnim sredinama zahtijevaju dugoročnije aktivnosti afirmacije žena u oblasti sigurnosti i bezbjednosti, kako bi se u budućim strukturama zaposlenih našao znatno veći broj žena koje bi svojim djelovanjem zajedno sa kolegama policajcima doprinijele kvalitetnijoj podršci građanima i na području Općine Kalesija.

Rodna perspektiva i obrazovanje

- Na području općine nalazi se 5 centralnih osnovnih škola sa 14 područnih škola, te 1 Mješovita srednja škola s odjeljenjima Gimnazije, Tehničke i Stručne škole. Iz pregleda stanja je vidljivo da je rodna zastupljenost učenika/ca **tehničkog usmjerenja prilično balansirana**. No, kad su u pitanju **gimnazija i stručna škola onda su primjetne rodne razlike i ukazuje na odabir tipično „muških“ i tipično „ženskih“ zanimanja**. Predstavljeni podaci ukazuju na tradicionalno prisutna kretanja po kojim gimnazijsko obrazovanje dominantno stižu djevojčice/djevojke dok u stručnim školama, zanatskog profila i usmjerenja dominiraju dječaci/mladići. **Podatak da 71,05% nastavnog kadra čine muškarci, a tek 28,95% žene u JU SŠC Kalesija**, se može vezati za činjenicu da u školi dominiraju tehnička i stručna zanimanja, što potvrđuje tradicionalno

prisustvo muškaraca u ovim zanimanjima. Također je indikativan podatak da su u ukupnom broju učenika/ca u JU SŠC zastupljeniji dječaci/mladići sa učešćem od 56,39% u odnosu na djevojčice/djevojke koje učestvuju sa 43,60%. Ovaj podatak u poređenju sa udjelom dječaka i djevojčica u osnovnom obrazovanju (dječaci 51,65% , djevojčice 48,35%.) ukazuje na vjerovatnoću da izvjestan procenat djevojčica koje završavaju osnovnu školu ne nastavlja dalje školovanje.

- Podaci koji se odnose na zaposlenike u osnovnom obrazovanju ukazuju na blagu prednost žena osobito među zaposlenicima u razrednoj nastavi i idu u prilog tvrdnji da u osnovnom obrazovanju tradicionalno i na području Općine Kalesija, kao i u drugim općinama dominiraju žene. Kad su u pitanju upravljačke strukture ukupno učešće žena iznosi 36% u školskim odborima, a učešće muškaraca je 64%. I u menadžmentu je prisutna dominacija muškaraca, no isto tako su vidljivi pozitivniji trendovi, koji upućuju na ravnopravnije učešće žena u procesu odlučivanja i donošenja odluka u javnim ustanovama osnovnog obrazovanja.

Rodni aspekti kulture, sporta i djelovanja organizacija civilnog društva

- Dvije ustanove se izdvajaju iz reda kulturnih institucija JU Gradska biblioteka i JU BKC „ Alija Izetbegović“. Od ukupno 5 zaposlenih i u BKC i u Gradskoj biblioteci obje ustanove zapošljavaju po 3 žene i 2 muškarca. Manja dominacija žena u institucijama kulture oslikava opća kretanja na području FBiH.
- Organizacije civilnog društva predstavljaju značajne aktere građanskog organizovanja. Postojanje značajnog broja nevladinih organizacija u općini Kalesija u isto vrijeme ne osigurava i kvalitativan aspekt razvoja civilnog društva. Nevladine organizacije generalno imaju slab utjecaj na stvaranje javnih politika. U općini Kalesija do izrade ovog pregleda nije djelovalo ni jedno aktivno udruženje, koje je svoje programske aktivnosti usmjeravalo u pravcu unapređenja jednakopravnosti spolova. Ohrabruje činjenica da je u toku realizacije projekta formirano Udruženje žena Kalesija i da se u projekat uključilo i novoformirano Udruženje Snaga kalesijske žene, koje svoje djelovanje fokusira na razvoj poljoprivrede.

- Od ukupno 22 aktivna sportska klubova, samo je jedan isključivo ženski, odbojkaški klub ŽOK BOSNA KALESIJA. Iz ovoga je vidljiva vrlo ograničena uključenost žena u sportske aktivnosti, poslije završetka redovnog školovanja. Razloga za nedovoljnu uključenost žena u sport je više. Jedan od njih je i prebacivanje velikog dijela odgovornosti za održavanje domaćinstva, čime se smanjuje njihovo slobodno vrijeme, a samim tim i vrijeme za rekreaciju i fizičku kulturu. Žene i djevojčice zaostaju u svim aspektima sportskih i fizičkih aktivnosti ne samo svojim nedovoljnim direktnim učešćem u radu sportskih udruženja, nego i u finansiranju ženskih sportskih klubova i medijskoj pokrivenosti njihovih aktivnosti. Sve su ovo razlozi zbog kojih žene imaju vrlo nizak nivo učešća u sportskim i fizičkim aktivnostima.
- Samo civilno društvo u cilju postizanja značajnijih dugoročno orijentiranih pozitivnih promjena treba težiti partnerskim odnosima sa vladinim i privatnim sektorom, kako bi zajednica bila istinski osnažena održivim razvojnim politikama i programima od kojih će dobiti imati i muškarci i žene.

Institucionalni mehanizam osiguranja rodne ravnopravnosti na nivou Općine Kalesija je Komisija za ravnopravnost polova, koja je ključni akter promjena i inicijativa za unapređenje ravnopravnosti između muškaraca i žena na lokalnom nivou. Pregled stanja kreira platformu za dalje sistematsko djelovanje, utvrđivanje Akcionog plana za ravnopravnost spolova na području Općine Kalesija i iniciranje gender senzitivnog pristupa programskom planiranju, planiranju budžeta i budžetskih alokacija.

AKCIONI PLAN RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA OPĆINE KALESIJA

2013 -2016 GODINA

Realizacija radionica i konsultacija: juni – august 2013. Godine

Konsultantica u procesu razvoja Akcionog plana - Indira Prljača, Udruženje VESTA

Članovi imenovane Interresorne radne grupe Općine Kalesija (Rješenje Načelnika Općine Kalesija, juni 2013.godine)

Amra Alidžanović	Komisija za ravnopravnost polova OV Kalesija
Selma Imamović	Komisija za ravnopravnost polova OV Kalesija
Amra Huseinović	Komisija za ravnopravnost polova OV Kalesija
Besim Beganović	Komisija za ravnopravnost polova OV Kalesija
Nizama Mujkić	Komisija za statutarna pitanja OV Kalesija
Nermina Halilović	Komisija za statutarna pitanja OV Kalesija
Mirsada Džinović	Predstavnica Općine Kalesija
Sanela Hadžić	Predstavnica Općine Kalesija
Refik Gutić	Predstavnik Općine Kalesija
Ismet Karić	Predstavnik Općine Kalesija
Ohran Imamović	Predstavnik Općine Kalesija
Rašid Tubić	Predstavnik Općina Kalesija
Mehmedalija Hodžić	Policijska uprava Kalesija
Edina Hadžić	Centar za socijalni rad Kalesija
Sabina Bajrić	Inicijativa za formiranje Udruženja žena Kalesija
Mirsada Alibašić	Inicijativa za formiranje Udruženja žena Kalesija
Merima Tosunbegović	Inicijativa za formiranje Udruženja žena Kalesija

Akcioni plan je razvijen u direktnim konsultacijama sa članovima Interresorne radne grupe u periodu juni-august 2013. godine i po osnovu analitičkog „Pregleda stanja rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou - Općina Kalesija“.

Obzirom na utvrđen visok stepen neravnopravnog učešća žena u društveno- ekonomskom životu lokalne zajednice Interresorana radna grupa je Akcionim planom koji slijedi predvidjela brojne afirmativne mjere čiji je cilj upravo dovođenje žena u ravnopravniji položaj u svim aspektima od vitalnog značaja za razvoj zajednice.

Konsultacije sa Interresornom radnom grupom

CILJ 1 : SISTEMATSKA PODRŠKA EKONOMSKOM OSNAŽENJU ŽENA OPĆINE KALESIJA I RAVNOPRAVNIJOJ PARTICIPACIJI NA TRŽIŠTU RADA

Mjera	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri / Odgovorni za realizaciju	Procjena sredstava / Izvori finansiranja
OSIGURANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PROCES KREIRANJA I PROVOĐANJA EKONOMSKE POLITIKE, STRATEGIJE I PROGRAMA RAZVOJA I PLANIRANJA I IZVRŠENJA BUDŽETA	Uključivanje principa rodne ravnopravnosti u kreiranje razvojnih politika, planova ekonomskog razvoja i alokacija finansijskih resursa	Minimalno 1 sjednica Komisije za jednakopravnost spolova posvećena monitoringu ekonomskih politika i integrisanju perspektive rodne ravnopravnosti	Decembar 2013., 2014, 2015.	Komisija za jednakopravnost spolova i nadležne općinske službe	Sredstva osigurana kroz rad Komisije
STVARANJE POZITIVNOG AMBIJENTA ZA POKRETANJE MALIH BIZNISA	Poboljšanje lokalne regulative vezane za registraciju malih biznisa i stvaranje olakšica koje će osigurati i veće učešće žena u poduzetničkim poduhvatima	Poduzetnička edukacija –1 edukativni ciklus godišnje Uvedene minimalno 2 posebne olakšice u registraciji biznisa i potrebnoj papirologiji	April-maj 2014. i 2015.	Nadležna služba i Organizacije civilnog društva (OCD)	3000-5000 KM Općina – programi podrške Udruženjima/ neprofitnim organizacijama i donatorska sredstava
	Promocija uspješnih poslovnih žena u lokalnim medijima i /ili	Veći broj pokrenutih malih biznisa	23. maj svake godine	Stručna služba Općinskog Načelnika i Općinskog vijeća	Općinski budžet redovno planiran za događaj

	uzornih žena poduzetnica i NPG na selu od strane lokalne zajednice	Veći procenat žena vlasnica biznisa Izbor naj- poduzetnice – već afirmirane i nove inicijative i inovativni poduhvati - Dan Općine Kalesija		Nadležne službe Općine, Komisija za jednakopravnost spolova i Općinsko vijeće	Općinski budžet + nadležno kantonalno ministarstvo u skladu sa finansijskim planom izvedbenog projekta
INSTRUMENTI PODRŠKE VEĆEM UČEŠĆU ŽENA NA TRŽIŠTU RADA	Inicijativa za formiranje dječjeg obdaništa i zabavnog parka	Odluka OV o formiranju dječjeg obdaništa, izvedbeni plan i finansijske alokacije u budžetu Općine	Do kraja 2014. godine	Udruženje žena Kalesija i Snaga Kalesijske žene i dr. relevantni akteri	Općinski budžet za podršku nevladinim organizacijama i donatorski programi
UDRUŽIVANJE ŽENA I ZAJEDNIČKI NASTUP U CILJU EKONOMSKOG OSNAŽIVANJA /APLICIRANJE NA POZIVE	Podrška organizovanom i zajedničkom djelovanju žena na ekonomskim pitanjima	Provođenje minimalno 1 (jedne) zajedničke akcije u saradnji sa ženskim udruženjima	U skladu sa potrebama	-II-	-II-

OMOGUĆITI ŽENAMA PRISTUP FINANSIJSKIM SREDSTVIMA ZA SAMOZAPOŠLJAVANJE POD POVOLJNIM USLOVIMA.	Organizacija edukacija i obuka – priprema projekata i apliciranje na pozive donatorskih organizacija ili lokalnih institucija	Realizovana minimalno 1 edukativna aktivnosti i projekat ekonomskog osnaživanja žena godišnje	Tokom sve 3 godine	Nadležna služba za privredni razvoj, Biro za zapošljavanje i Predstavnici MZ	Troškovi kopiranja info letaka/500 KM
	Promocija programa samozapošljavanja koje provodi Biro za zapošljavanje i nadležna Kantonalna i Federalna ministarstva	Info letak pripremljen od strane Biroa i podijeljen u svim MZ	Po objavljivanju mjera podrške samozapošljavanju	-II-	Troškovi prevoza
PROMOCIJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PROFESIONALNOJ ORIJENTACIJI I PREVAZILAŽENJE STEREOTIPA O TIPIČNO „MUŠKIM“ I TIPIČNO „ŽENSKIM“ ZANIMANJIMA	Organizacija i provođenje Info radionice u završnim razredima osnovnih školama	Minimum 1 radionica u svim osnovnim školama Općine Kalesija	April/Maj 2014, 2015, 2016.	Predstavnici SMŠ Kalesija	Sredstava nisu potreba /redovne aktivnosti škola

UNAPREĐENJE POLOŽAJA ŽENE NA SELU	Organizovanje edukacije u oblasti proizvodnje mlijeka, plasteničke proizvodnje, proizvodnje paprike, paradajza i drugih povrtlarskih kultura – teme- agrotehnika) Uzgoj krastavac/ kornišon na otvorenom	3 edukativna ciklusa x minimalno 20 žena u svim MZ u ruralnim područjima	Prije proljetnih radova 2014., 2015.,2016. godina	Stručna služba za poljoprivredu u saradnji sa Udruženjem poljoprivrednih proizvođača -Snaga Kalesijske žene i ekspertima	Troškovi angažmana vanjskih stručnjaka /planirana godišnja podrška u okviru budžeta za poljoprivredu u iznosu od 5000 KM
	Učešće na sajmovima i afirmaciju pored poljoprivrednih i drugih proizvoda i usluga(tradicionalni zanati, ručni radovi i sl.)	Minimalno 2 sajma godišnje na području TK	Po pozivu /po događaju	Stručna služba Općine Kalesija i OCD	Podrška Općine u iznosu od minimalno 1000 KM godišnje
	Informisanje o poticajima i promocija većeg učešća žena korisnica finansijskih poticaja	Podjela informativnih letka za dalju distribuciju predstavnicima MZ i objava informacije o poticajima sa općinskog i	Odmah po objavljivanju programa poticaja		Troškovi kopiranja info letaka i objavljivanja promotivnih jinglova na lokalnim medijima (redovni troškovi i

	u poljoprivredi	kantonalnog nivoa na lokalnim medijima			resursi u okviru nadležnih općinskih službi)
CILJ 2: PROMOCIJA I OSIGURAVANJE MEHANIZAMA ZA RAVNOPRAVNIJE UČEŠĆE OBA SPOLA U PROCESIMA I STRUKTURAMA ODLUČIVANJA					
Mjera	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Procjena sredstava /Izvori finansiranja
INICIRANJE IZMJENA I DOPUNA STATUTA OPĆINE	Podnošenje inicijative za izmjene i dopune Statuta Općine /rodna dimenzija i ravnopravnije učešće	Prijedlog inicijative i Odluka OV	Do kraja 2014. godine	Udruženje žena Kalesija u saradnji sa Komisijom za jednakopravnost spolova, Općinskim vijećem, političkim partijama i uz podršku OSCE i organizacija civilnog društva.	Apliciranje sa projektima osnaženja žena po pozivu Općine za projekte nevladinih organizacija i pristup međunarodnim organizacijama i donatorima (Vrijednost inicijativa od 1000 – 5000 KM)
	Direktan rad na terenu sa ženama u MZ i provođenje informativnih sastanka o važnosti njihova učešća u strukturama MZ	Minimalno 20% više žena izabranih u strukturama mjesnih zajednica	Novi izbori za predstavnika MZ /2016.		

UMREŽAVANJE INSTITUCIJA	Povremeni sastanci inicirani od strane Komisije za jednakopravnost spolova ili drugih aktera u cilju poboljšanja zajedničkih koordiniranih akcija usmjerenih na povećanje participacije žena u političkom životu	Minimalno 2 zajedničke inicijative	2015. i 2016. godine	Žene predstavnice političkih partija, organizacije mladih, Udruženje žena Kalesija, i druge lokalne OCD /NVO, uz moguću podršku OSCE-a	
PODIZANJE SVIJESTI I EDUKACIJA O VAŽNOSTI UČEŠĆA ŽENA U POLITIČKOM ŽIVOTU	Provođenje edukativno- informativnih kampanja	Trening, skupovi, radionice, radioemisije, brošure...	Tokom 3 godine	Organizacije civilnog društva uz podršku donatorskih /lokalnih i međunarodnih organizacija	Sredstva donatorskih organizacija i programi i budžeti političkih partija
	Povećano učešće žena u OV Kalesija (zadnji lokalni izbori 7.40%) nakon novih lokalnih izbora prati prosjek Kantona	-II-	Oktobar 2016. godine	Političke partije	

UČEŠĆE ŽENA U NADZORNIM I UPRAVNIM ODBORIMA JAVNIH USTANOVA I PREDUZEĆA	Usklađivanje relevantnih akata sa ZORS i osiguranje ravnopravnijeg učešća žena na upravljačkim pozicijama	Minimalno 20% žena u NO I UO	Nova imenovanja	Političke partije	
CILJ 3: OSIGURANO VEĆE UČEŠĆE ŽENA U SPORTSKIM AKTIVNOSTIMA I PROMOVISANA VAŽNOST SPORTA ZA ZDRAVLJE ŽENA I BRIGU O ZDRAVLJU					
Mjera	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Akteri /Odgovorni za realizaciju	Procjena sredstava /Izvori finansiranja
PODIZANJE SVIJESTI O MOGUĆNOSTIMA ŽENA U SPORTU I VAŽNOSTI SPORTA ZA ZDRAVLJE ŽENA	Promocija uspješnih djevojčica /djevojaka/stručnih radnica u sportu	Promocija uspješnijih sportistkinja na Dan Općine Kalesija i u drugim prigodnim prilikama Produkcija i emitovanje i reemitovanje minimalno 3 edukativna programa o važnosti sporta za zdravlje i brigu o zdravlju žena	2014. godine Periodično /radio programi u prikladno vrijeme	Sportski savez, mediji, nadležna služba Općine Kalesija, škole (nastavnici tjelesnog odgoja).	Osigurane budžetske alokacije Općine Kalesija za podršku većem učešću žena u sportskim aktivnostima (minimalno 10.000 KM godišnje) + Fondovi Ministarstva za obrazovanje, nauku,
INICIRANJE FORMIRANJA NOVIH	Afirmacija univerzalne škole	Formirana univerzalna škola	2014. godina	Pojedinci i stručnjaci u oblasti	

ŽENSKIH SPORTSKIH ŠKOLA I KLUBOVA	sporta za žene	sporta za žene		sporta zainteresirani za podršku većem učešću djevojčica, djevojaka i žena u sportu	kulturu i sport kroz aplikacije po pozivima za NVO i sportske organizacije i udruženja
	Poticaj formiranju novih ženskih klubova	Minimalno 2 (dva) nova ženska kluba formirana u narednom periodu	do kraja 2016.		Lokalna sponzorstva od poslovne zajednice
CILJ 4 : UNAPREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SEKTORU SOCIJALNE ZAŠTITE, ZDRAVLJA I BRIGE O ZDRAVLJU, SIGURNOSTI I BEZBIJEDNOSTI					
Mjera	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Odgovorni i Akteri	Procjena sredstava i izvori finansiranja
PROMOCIJA HRANITELJSTVA I ULOGE OBA RODITELJA U RAZVOJU DJETETA	Podrška vaninstitucionalnom zbrinjavanju djece u hraniteljskim porodicama	Veći broj djece bez roditeljskog staranja smješten u hraniteljske porodice	Tokom svake godine	Centar za socijalni rad i nadležno Kantonalno ministarstvo	Kantonalni budžet za podršku hraniteljstvu
	Provođenje inforamtivno-edukativne podrške	X broj informativnih i edukativnih sesija sa oba člana porodice i hraniteljem i hraniteljicom	Tokom cijele godine	Saradnja sa organizacijama civilnog društva	Podrška Općine Kalesija radu Centra i stručna podrška Centra za socijalni rad hraniteljskim porodicama

					Donatorski podržani projekti
PODRŠKA SAMOHRANIM RODITELJIMA	Osiguravanje edukativne i finansijske podrške samohranim roditeljima	Redovan monitoring korisnika podrške /periodična analiza i planiranje redovnih konsultacija i informativne podrške u odnosu na specifične potrebe samohrane majke ili samohranog oca	U skladu sa nadležnostima Centra za socijalni rad Intervencije u skladu sa stanjem potrebe	Centar za socijalni rad i nadležno Kantonalno i Federalno ministarstvo	Kantonalni i Općinski nivo
PODRŠKA PORODICAMA, A POSEBNO ŽENAMA ŽRTVAMA NASILJA	Provedba zakonskih i podzakonskih akata, konvencija i Protokola (kantonalni i općinski nivo) o zaštiti žrtava nasilja	Postupanje po zakonskim odredbama i Protokolom intervencija u slučaju nasilja u porodici za Tuzlanski kanton i općinu Kalesija, sa ciljem unapređenja zaštite žrtava nasilja u porodici, prevencije nasilja u porodici, te razvoja mjera zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju u porodici.	Postupanje odmah po potrebi	Centar za socijalni rad, PU i PS Kalesija, Dom Zdravlja Kalesija, Općinski sud Kalesija, Kantonalno tužilaštvo, OŠ Kalesija, Vive žene.	Jednokratna finansijska pomoć (Kantonalni i Općinski budžet) i Finansijska podrška radu sigurne kuće uglavnom osigurana kroz projekte i donatorsku podršku u okviru redovnih programa ustanova /organizacija

	Razmjena informacija o korisnicima	Spiskovi korisnika i pružene podrške	Periodično	Centar za socijalni rad, Komisija za jednakopravnost spolova , Općinski sud, PU i PS Kalesija, Dom Zdravlja Kalesija, Vive žene i dr. sudionici	-II-
STOP NASILJU U PORODICI POSEBICE NASILJU NAD ŽENAMA I DJECOM	Saradnja sa drugim ustanovama i organizacijama podrške	Organizacija sastanaka/ analize stanja i koordinacije zajedničkih aktivnosti	Periodični i/ili po potrebi	Centar za socijalni rad u saradnji, PU Kalesija, sa NOV-ima	-II-
	Provođenje kampanje podizanja svijesti o važnosti ovog pitanja i informisanja žrtava o mogućnostima podrške	Informativna kampanja (radio, informativni leci i sl.) Veći broj prijavljenih slučajeva nasilja i poduzetnih mjera podrške u odnosu na one koji pate u tišini	Minimalno 1 x godišnje tokom Dana aktivizma Godišnji izvještaji Centra	-II-	Godišnja donacija od minimalno 3000 KM
PODRŠKA OBOLJELIM OD PTSP I OD PROFESIONALNOG SAGORIJEVANJA	Organizacija i provođenje psihološke podrške učesnicima rata, službenicima u sektoru sigurnosti i bezbjednosti	Minimalno 3 sesije godišnje u saradnji sa stručnjacima iz Centra za socijalni rad i Domom zdravlja Kalesija	Periodično tokom planiranog perioda	PU i PS Kalesija, Centar za socijalni rad i Dom zdravlja Kalesija, Udruženje oboljelih od PTSP Kalesija	MUP TK Općinski budžet i redovne aktivnosti nadležnih ustanova

OSIGURANJE UČEŠĆA VEĆEG BROJA ŽENA U PU KALESIJA	Afirmacija žena u oblasti sigurnosti i bezbjednosti i pokrenuta inicijativa za osiguranje većeg broja žena među policijskim službenicima u skladu sa obavezama koju je BiH preuzela sa Rezolucijom 1325	Osiguran veći broj zaposlenih žena u sektoru sigurnosti i bezbjednosti (trenutno je u PS Kalesija, angažovano 59 službenika muškog spola, dok su samo dvije angažovane službenice) što je ograničavajući faktor u postupanju policije	Kontinuirano	MUP TK, PS I PU Kalesija i općina Kalesija	Kantonalni budžet
UNAPREĐENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽENA – PREVENCIJA MALIGNIH BOLESTI	Edukacija zdravstvenih radnika za dijagnostiku i korištenje pribavljene opreme/Iniciranje stručne podrške od UKC-a Domu zdravlja do okončanja edukacije Provođenje info kampanja u cilju	Minimalno 1 x sedmično specijalista UKC-a osigurava podršku Domu zdravlja Kalesija, do završetka edukacije zaposlenika Doma zdravlja u korištenju dijagnostičkih alata za rano otkrivanje i prevenciju malignih bolesti kod žena. Dijagnostika i pribavljena oprema	Početkom 2014. i kontinuirana podrška	UKC, Dom zdravlja Kalesija	Ministarstvo zdravlja TK i Dom zdravlja Kalesija

	prevencije malignih bolesti	od strane Općine u punoj funkciji do kraja 2014. Povećan broj rano otkrivenih slučajeva X broj educiranih žena u preventivnom djelovanju			
CILJ 5: USKLAĐIVANJE LOKALNIH PROCEDURA, PROPISA, POLITIKA I PLANOVA DJELOVANJA SA ODREDBAMA KOJE PROIZILAZE IZ ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA BIH					
Mjere	Aktivnost	Indikator	Vremenski okvir	Odgovorni /Akteri	Procjena sredstava i izvori finansiranja
UVOĐENJE RODNO RAZVRSTANE STATISTIKE GDJE GOD JE TO MOGUĆE	Inicirano sistematsko prikupljanje rodno razvrstanih podataka po oblastima u kojima ne postoje, te priprema analiza koje će uvrstiti gender statistiku, kao osnove za praćenje i planiranje	Evidentno postojanje rodno razvrstanih podataka (npr. poduzetničke inicijative, vlasnička struktura, korisnici/ce programa podsticaja u poljoprivredi, podrška radu udruženja i sl.)	Od 2014. godine kontinuirano po službama	Općinski načelnik, Općinsko vijeće i nadležne službe	U okviru redovnih aktivnosti

	budućih programa, intervencija i afirmativnih mjera koje će obezbijediti ravnopravnije učešće muškaraca i žena				
USPOSTAVA INSTITUCIONALNOG MEHANIZMA <u>PRI IZVRŠNOJ VLASTI</u> ZA PRAĆENJE ZORS-a, I USKLADIVANJA I POSTUPANJA PO ODREDBAMA ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA BIH I AKCIONOM PLANU	Iniciranje dodjele novog referata praćenja ZORS-a već zaposlenom službeniku Općine Kalesija	Inicijativa o novom institucionalnom mehanizmu Općini Odluka o dodatnom referatu za ravnopravnost spolova već zaposlenom službeniku/službenici Redovno ili periodično prisustvo službenika sastancima i kontinuirana saradnja sa Komisijom za jednakopravnost spolova Godišnji	Do kraja 2014. godine	Općinski načelnik, Komisija za jednakopravnost spolova, službenik sa dodatnim referatom za jednakopravnost spolova i Općinsko vijeće	Redovno finansiranje

		izvještaj o poduzetim aktivnostima općinskih službi i Komisije za jednakopravnost spolova			
OSIGURANA RODNA PERSPEKTIVA U SVIMPOLITIKAMA, PLANOVIMA, PROGRAMIMA DJELOVANJA I KORESPONDIRAJUĆIM BUDŽETIMA	Pregled stanja rodne ravnopravnosti i Akcioni plan distribuiran svim službama i iste pri donošenju prijedloga politika, strategija programa i finansijskih planova uvažavaju rodnu perspektivu	Usvojeni strateški dokumenti, programi i finansijski planovi	Po potrebi	Nadležne službe, Komisija za jednakopravnost spolova i Općinsko vijeće	Budžet Općine Kalesija